

An tSraith Shóisearach do Mhúinteoirí

Junior **CYCLE** for teachers

Lá FGL 1 – Gaeilge (T1)

Lámhleabhar

Clár

Seisiún 1: Ceol na Teanga.....	3
Fís Phearsanta.....	3
Fís Phobal na Tíre.....	3
An Próiseas Chomhairliúcháin.....	3
CEFR	4
Réasúnaíocht na Sonraíochta.....	5 – 6
Na Ráitis Foghlama	7
Seisiún 2: An Uirlis Cheoil.....	8
Snáitheanna na Gaeilge	8
Gníomhaíocht a haon.....	9
Snáithe 1: Cumas Cumarsáide.....	10-11
Snáithe 2: Gnéithe den Fheasacht Teanga agus Chultúrtha....	12
Snáithe 3: Féinfheasacht mar Fhoghlaimeoir.....	13
Seisiún 3: Na Cordaí agus na Foinn.....	14
An Litríocht.....	14
Taisceadán na Litríochta.....	15
Taisceadán na Litríochta (Gníomhaíocht)	16
Acmhainní Litríochta.....	17
Measúnú.....	18-19
Ag Pleanáil mar Roinn.....	20
Plean Samplach.....	21
Teimpléad don Phleanáil.....	22-23
Nótaí.....	24

FGL sa Ghaeilge ón tSSM

Seisiún 1: Ceol na Teanga

G.1

Cé hiad na daoine nó céard iad na hócáidí nó na cúinsí a spreag tú?

G.2

Fís Phobal na Tíre

Cé leis an Ghaeilge?

Céard iad na tuairimí a luaitear sa bhfíseán a sheasann amach duitse?

An Próiseas Dianchomhairliúcháin

An Fráma Tagartha Comónta Eorpach do na Teangacha

Úsáideoir Inniúil	C2	Is féidir leis beagnach gach rud a chloiseann nó a léann sé a thuiscint. Is féidir leis achoimre a dhéanamh ar fhaisnéis a fhaightear ó fhoinsí difriúla labhartha agus scríofa, agus argóintí agus cuntais a athinsint i gcur i láthair comhleanúnach. Is féidir leis é féin a chur in iúl gan réamhsmaoineamh, go líofa agus go beacht, agus miondifríochtaí céille a chur in iúl go cruinn is cuma cé chomh casta is atá na cúinsí.
	C1	Is féidir leis raon leathan téacsanna atá casta agus fada a thuiscint, agus an bhunbhrí intuigthe a aithint. Is féidir leis é féin a chur in iúl go líofa agus gan réamhsmaoineamh, gan nathanna cainte a chuardach go follasach. Is féidir leis teanga a úsáid go solúbtha agus go héifeachtach chun críocha sóisialta, acadúla agus gairmiúla. Is féidir leis téacs atá soiléir, dea-struchtúrtha agus mionsonraithe a tháirgeadh ar ábhair chasta, agus úsáid rialaithe as patrúin eagraíochtúla, as nascairí agus as seifteanna comhtháite a thaispeáint.
Úsáideoir Neamhspleách	B2	Is féidir leis na príomhsmoainte a thuiscint i dtéacsanna casta a bhaineann le topaicí nithiúla agus le topaicí teibí araon, lena n-áirítear díospóireachtaí teicniúla ina shainréimse spéise féin. Is féidir leis caidreamh a dhéanamh go measartha líofa agus gan réamhsmaoineamh, a fhágann go mbíonn sé in ann caidreamh rialta a dhéanamh le cainteoirí dúchais gan mórán stró ar cheachtar acu. Is féidir leis téacs atá soiléir agus mionsonraithe a tháirgeadh ar raon leathan ábhar agus míniú a thabhairt ar thuairim ar cheist thráthúil, agus na buntáistí agus na míbhuntáistí a bhaineann le roghanna éagsúla á gcur in iúl aige.
	B1	Is féidir leis na príomhphointí a thuiscint i ngnáthchaint shoiléir agus chaighdeánach ar chúrsaí coitianta a bpléitear go rialta leo san áit oibre, ar scoil, le linn caitheamh aimsire, etc. Is féidir leis déileáil le formhór na gcásanna ar dóigh dóibh teacht chun cinn agus é ag taisteal i gceantar ina labhraítear an teanga. Is féidir leis téacs atá simplí agus nasctha a tháirgeadh ar thopaicí a bhfuil cur amach aige orthu nó a bhfuil spéis phearsanta aige iontu. Is féidir leis trácht a dhéanamh ar eispéiris, ar eachtraí, ar mhianta, ar ábhair dhóchais agus ar uailmhianta agus cúiseanna achoimre a thabhairt le tuairimí agus le pleananna agus mínithe achoimre a thabhairt orthu.
Úsáideoir Bunúsach	A2	Is féidir leis abairtí agus nathanna cainte coitianta a bhaineann le réimsí lena ngabhann an ábharthacht is láithrí a thuiscint (m.sh. faisnéis an-bhunúsach phearsanta agus teaghlaigh, siopadóireacht, an ceantar áitiúil, fostaíocht). Is féidir leis cumarsáid a dhéanamh le linn gnáth-thascanna simplí nuair nach bhfuil i gceist iontu ach malartú faisnéise díreach agus simplí maidir le gnáthchúrsaí coitianta. Is féidir leis cur síos a dhéanamh i dtéarmaí simplí ar ghnéithe dá chúlra, dá gharthimpeallacht agus de cheisteanna a bhaineann le riachtanas láithreach.
	A1	Is féidir leis nathanna cainte laethúla agus coitianta a thuiscint agus a úsáid mar aon le habairtí an-bhunúsach a úsáidtear chun riachtanais de chineál nithiúil a shásamh. Is féidir leis é féin agus daoine eile a chur in aithne agus ceisteanna a chur agus a fhreagairt faoi shonraí pearsanta, amhail an áit a bhfuil sé ina chónaí, daoine a bhfuil aithne aige orthu agus rudaí atá aige. Is féidir leis caidreamh a dhéanamh ar bhealach simplí le duine eile fad a labhraíonn an duine sin go mall agus go soiléir agus atá sé sásta cuidiú a thabhairt dó.

Reasúnaíocht na Sonraíochta

(A)

Forbraíonn agus doimhníonn an scoláire a thugann faoi staidéar a dhéanamh ar an nGaeilge sa tsonraíocht seo a chuid scileanna teanga. Agus an scoláire ar thuras an tsealbhairthe forbraíonn a fhorás pearsanta cognaíoch agus sóisialta agus cuirtear ar a chumas páirt fhiúntach a ghlacadh sa phobal teanga nó sna pobail teanga atá timpeall air. Trí staidéar a dhéanamh ar an nGaeilge cothaítear fonn ann páirt a ghlacadh i bpobal teanga na Gaeilge agus cothaítear meas ann ar an bpobal sin agus ar phobail teanga eile. Tá na scileanna inaistrithe agus an mháistreacht a bheidh ag an scoláire ar theanga ríthábhachtach don fhoghlaim i gcoitinne agus don saol araon. Cothaíonn seo an cumas agus an mhúinín sa scoláire feidhmiú mar shaoránach smaointeach sa phobal teanga. Tríd an Ghaeilge a fhoghlaim, a shealbhú agus a úsáid, aimsíonn an scoláire faisnéis, forbraíonn sé smaointeoireacht, agus cuireann sé dearcthaí agus mothúcháin in iúl. Dá réir, cuirtear ar chumas an scoláire riaradh ar éilimh éagsúla na scoile, an phobail, na fostaíochta, an bhreiseoideachais agus an tsaoil.

Tá contanaim i gceist le turas an tsealbhairthe, ó fhoghlaimoir go húsáideoir neamhspleách teanga. Aithnítear go forleathan sa taighde idirnáisiúnta gur iomaí buntáiste a bhaineann leis an ilteangachas. Cuireann an dátheangachas agus t-ilteangachas leis an gcumas samhlaíochta agus cruthaitheachta agus cothaíonn sé dearcadh déach ar an saol.

Bíonn leibhéal inniúlachta ar leith sa Ghaeilge de dhíth in éagsúlacht de réimsí fostaíochta anseo in Éirinn agus thar lear. Tá dualgas reachtúil ar ranna agus áisíneachtaí Stáit soláthar a dhéanamh don phobal trí mheán na Gaeilge. Cothaíonn stádas oifigiúil agus oibre na Gaeilge san Aontas Eorpach deiseanna breise fostaíochta. Is buntáiste í an Ghaeilge don scoláire ar mian leis obair sna réimsí éagsúla seo nó gnó a dhéanamh leo trí mheán na Gaeilge.

Aithnítear go bhfuil éagsúlacht mhór ag baint le pobal teanga na Gaeilge. Cuimsíonn an téarma *pobal teanga* na Gaeilge ceantair ina bhfuil an Ghaeilge mar theanga phobail iontu. Ina theannta sin, tá an teanga in úsáid mar ghnáth-theanga theaghlaigh agus ag méid mór nuachainteoirí lasmuigh de na ceantair sin ar fud na tíre agus thar lear. Ceanglaíonn an staidéar ar an nGaeilge an scoláire lena phobal teanga féin. Is fuinneog atá sa teanga trínar féidir leis an scoláire féachaint go comhuaineach ar a oidhreacht stairiúil agus chomhaimseartha chultúir agus féiniúlachta agus tuigtear don scoláire an tábhacht atá le húinéireacht phearsanta a ghlacadh uirthi dá bharr. Léiríonn an scoláire meas ar a theanga bhaile, ar úsáid áitiúil teanga, agus ar a chleachtais litearthachta lasmuigh den scoil. Trí mhachnamh agus staidéar a dhéanamh ar an nGaeilge agus ar ghnéithe den chultúr, méadaíonn feasacht an scoláire faoi chultúr phobal na teanga agus faoi chultúr a phobal áitiúil féin. Is minic a spreagann na tuiscintí seo scoláire chun machnamh a dhéanamh ar a áit féin sa domhan mór agus ar an bhféiniúlacht chultúrtha ar bhonn níos leithne. Is féidir le ceangal le hoidhreacht shaibhir chultúrtha a phobail agus tuiscint níos doimhne uirthi a bheith ina phróiseas cumasaithe don scoláire. Trí staidéar a dhéanamh ar thraidisiúin an phobail áitiúil, idir nua agus sean, cuirtear le feasacht idirchultúrtha an scoláire. Cuireann seo lena chumas dearcthaí agus meon an phobail agus/nó a phobail féin a fhiosrú agus a chur i gcomparáid.

(B)

Trí dhul i ngleic le téacsanna, téacsanna ilmhódacha san áireamh, agus tascanna cumarsáideacha oiriúnacha bunaithe ar na téacsanna sin, forbraíonn an scoláire scileanna cumarsáide agus smaointeoireachta a chuireann lena thuiscint ar an teanga féin (feasacht teanga). Tugann sé nithe faoin teanga faoi deara ón gcaoi a n-úsáidtear go laethúil í agus ón gcaoi a gcuirtear friotal uirthi sa scríobh. Foghlaimíonn an scoláire faoi struchtúr na teanga agus conas a oibríonn sí. Cuirtear ar chumas an scoláire réimeanna éagsúla teanga a úsáid i gcomhthéacs. Trí thascanna teanga cuí bunaithe ar an réimse téacsanna sin téann an scoláire i dtír ar na difríochtaí idir an teanga labhartha agus an teanga scríofa. Cabhraíonn an tabhairt faoi deara agus an fheasacht teanga go mór leis an scoláire tabhairt faoi earráidí an mhíchruinnis a cheartú.

Tacóidh an fheasacht teanga leis an scoláire roghanna oilte teanga a dhéanamh agus é ag ionramháil ábhair, smaointe agus coincheapa, ní amháin i dtaobh na Gaeilge féin mar theanga ach in ábhair eile an churaclaim freisin. Bíonn an scoláire gníomhach agus gafa i gceann na scileanna teanga uile; éisteacht, léamh, labhairt, idirghníomhú cainte agus scríobh agus bíonn sé ag plé faoi, agus ag déanamh comparáidí agus iniúchadh idir éagsúlacht téacsanna, téacsanna litríochta san áireamh, ag forbairt a scileanna cumarsáide agus smaointeoireachta agus criticiúlachta. Léann an scoláire an litríocht le léargas agus le samhlaíocht ní amháin sa seomra ranga ach ar a shon féin freisin agus é ag léamh téacsanna ábhartha síntear cumas criticiúil an scoláire.

Ós gníomhaíocht shóisialta chomh maith le pearsanta í an fhoghlaim, téann an scoláire i ngleic leis na scileanna agus na deiseanna a bhaineann leis an bhfoghlaim fhéinriartha agus chomhoibritheach araon chun spriocanna teanga cuí a bhaint amach. Trí idirghníomhú leis an múinteoir agus lena chomhscoláirí agus machnamh a dhéanamh, fásann tuiscint an scoláire air féin mar fhoghlaiméoir teanga. Cuireann sé aithne de réir a chéile ar a chuid straitéisí foghlama agus ar a stíl phearsanta foghlama. Trí thascanna éagsúla teanga a chur i gcrích tuigeann an scoláire na réimsí ar a bhfuil feabhas tagtha maidir lena úsáid teanga, na háiteanna ina bhfuil breis feabhsúcháin ag teastáil agus conas tabhairt faoin bhfeabhsúchán sin. Mar thoradh air sin, cuirtear le muintín agus le cumas féinriartha an scoláire i dtaobh na foghlama agus na teanga. Tógann an scoláire ar a scileanna teanga agus digiteacha agus é ag cruthú téacsanna, ag déanamh cumarsáid ar líne, nó ag lorg eolais, rud a chuireann go mór lena litearthacht dhigiteach trí chéile.

Agus a mháistreacht is a mheas ar an nGaeilge á bhuanú sa scoláire, is amhlaidh a fhásfaidh a chuid deiseanna chun sult a bhaint as an saol agus an chuid is fearr a thabhairt uaidh don tsochaí anois, agus san am atá le teacht.

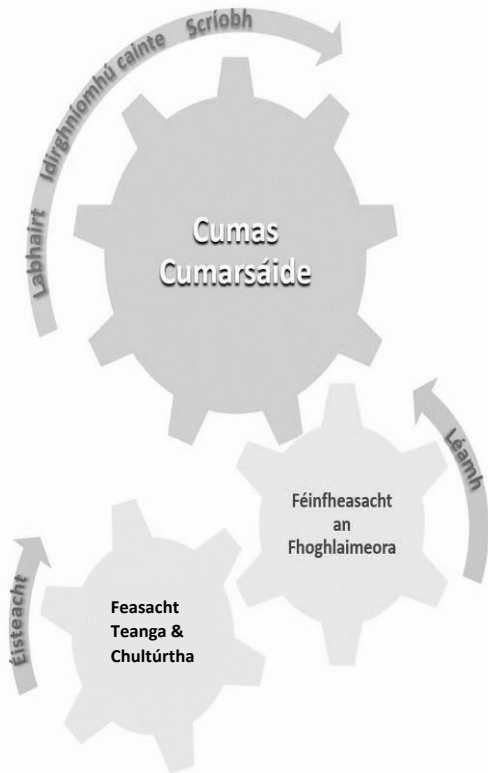
Na Ráitis Foghlama

Ráitis foghlama ábhartha	Samplaí den fhoghlaim ábhartha
<p>RF 1: Déanann an scoláire cumarsáid go héifeachtach ar bhealaí éagsúla i réimse comhthéacsanna sa T1.</p>	<p>Glacfaidh an scoláire páirt i raon leathan gníomhaíochtaí teanga chun forbairt a dhéanamh ar a chumarsáid i réimse leathan comhthéacsanna.</p>
<p>RF 3: Déanann an scoláire réimse leathan téacsanna a chruthú, a thuiscint agus a léirmhíniú go criticiúil.</p>	<p>Rachaidh an scoláire i ngleic le réimse leathan téacsanna, chun taitneamh a bhaint astu, chun an t-ábhar iontu a thuiscint agus a mheas.</p>
<p>RF 6: Tuigeann an scoláire mar a chuireann luachanna, creidiúintí agus traidisiúin éagsúla leis na pobail agus leis an gcultúr ina maireann sé/sí agus tá meas aige/aici orthu.</p>	<p>Trí fhoghlaim agus úsáid na teanga, tuigfidh an scoláire cultúr na Gaeilge agus mar thoradh air sin beidh meas aige ar chultúir eile agus ar éagsúlacht chultúrtha.</p>
<p>RF 16: Déanann an scoláire cur síos ar Phatrúin agus ar choibhneasa agus déanann sé/sí iad a léiriú, a léirmhíniú, a thuar agus a mhíniú.</p>	<p>Léireoidh an scoláire tuiscint ar struchtúir agus ar dhul na Gaeilge sa chaint agus sa scríobh.</p>
<p>RF 24: Úsáideann an scoláire an teicneolaíocht agus uirlisí na meán digiteacha chun foghlaim, chun cumarsáid a dhéanamh, chun obair agus chun smaoineamh go comhoibríoch agus go cruthaitheach ar bhealach freagrach agus eiticiúil.</p>	<p>Bainfidh an scoláire úsáid chuí as teicneolaíochtaí digiteacha chun tacú le foghlaim agus le húsáid na teanga.</p>

Seisiún 2: An Uirlis Cheoil

Snáitheanna na Gaeilge

Cumas Cumarsáide

- Is é seo príomhshnáithe na Sonraíochta
- Bíonn sé ar chumas an scoláire feidhmiú go muiníneach agus go héifeachtach i suíomhanna idirphearsanta cumarsáide sa phobal teanga.
- Tugann an scoláire teanga chruinn shaibhir faoi deara agus úsáideann sé an teanga chruinn sin i labhairt agus i scríobh na Gaeilge.
- Léann an scoláire raon leathan de théacsanna atá in úsáid sa phobal teanga agus cumann sé a théacsanna féin.

Feasacht Teanga & Chultúrtha

- Ag sealbhú na Gaeilge i dtimpeallacht na teanga, tugann an scoláire cruinnúsáid agus saibhreas teanga faoi deara.
- Déanann an scoláire machnamh ar an gcaoi a n-oibríonn an teanga chun míchruinneas a sheachaint.
- Cuireann an scoláire aithne mhaith ar bheochultúr na Gaeilge, tuigeann sé dán na teanga, fasann a mheas ar an bpobal teanga, déanann sé comhionannú leis agus spreagtar é chun an teanga a úsáid sa phobal teanga.

Féinfheasacht mar Fhoghlaimeoir

- Bíonn gach foghlaimeoir teanga difriúil.
- Díríonn an scoláire ar a stíl aonair agus ar na tréithe aonair atá aige féin agus aithníonn sé na deacrachtaí agus na dúshláin atá roimhe.
- Tuigeann sé conas cinntí a dhéanamh go neamhspleách ar an múinteoir agus conas féinmheasúnú a dhéanamh ar dhul chun cinn nó ar easpa dul chun cinn sna scileanna ar fad.

G.1

An chumarsáid a chur i bhfeidhm i mo sheomra ranga.

www.padlet.com

Ba chóir go mbeadh sé ar chumas na scoláirí.....

Na Torthaí Foghlama

Snáithe 1: Cumas cumarsáide

Forbhreathnú gairid ar an snáithe: Cuimsíonn cumas cumarsáide ábaltacht an scoláire sna cúig scil seo a leanas: éisteacht, léamh, labhairt, idirghníomhú cainte agus scríobh, atá ag teastáil uaidh chun cumarsáid a dhéanamh le húsáideoirí eile na teanga. Bíonn ar a chumas feidhmiú go muiníneach agus go héifeachtach i suíomhanna idirphearsanta cumarsáide sa phobal teanga. Bíonn ar a chumas gnáth-theanga na cumarsáide ar ghnáthluas sa phobal teanga a thuiscint agus a úsáid sa chumarsáid. Baineann sé taitneamh as a bheith páirteach sa chumarsáid le húsáideoirí eile agus as idirghníomhú leo. Tugann sé teanga chruinn shaibhir faoi deara agus úsáideann sé an teanga shaibhir chruinn i labhairt agus i scríobh na Gaeilge. Léann sé raon leathan de théacsanna, téacsanna litríochta agus ilmhódacha san áireamh atá in úsáid sa phobal teanga agus léiríonn sé tuiscint chriticiúil ar an ábhar. Cumann sé a théacsanna ábhartha féin le haghaidh cumarsáide le húsáideoirí eile.

Gnéithe	Torthaí foghlama <i>Ba chóir go mbeadh ar chumas an scoláire</i>
Éisteacht	<ul style="list-style-type: none"> 1.1 ábhair agus teachtaireachtaí na cumarsáide ar ghnáthluas¹ a thuiscint 1.2 éisteacht chun brí nó sonraí faoi leith agus argóintí comhleanúnacha a thuiscint 1.3 seasamh agus meon cainteoirí (go díreach/go hindíreach) a aithint 1.4 teanga labhartha chruinn, shaibhir, chanúnach a thuiscint 1.5 idirdhealú a dhéanamh idir chanúintí na Gaeilge 1.6 píosaí éisteachta a roghnú go criticiúil agus iad a roinnt ag baint úsáide as teicneolaíochtaí digiteacha
Léamh	<ul style="list-style-type: none"> 1.7 úsáid a bhaint as raon straitéisí léitheoireachta, straitéisí dí-chódaithe san áireamh 1.8 dul i ngleic go criticiúil le raon leathan téacsanna Gaeilge ag úsáid stór focal agus teanga chúí 1.9 conclúidí/impleachtaí a bhaineann go díreach nó go hindíreach le hábhar téacs a fhiosrú 1.10 léiriú ar thaitneamh a bhaint as raon leathan téacsanna ábhartha dílse chun cumas léitheoireachta a fhorbairt 1.11 rogha pearsanta de théacsanna* a aimsiú, a fhiosrú agus a roinnt ar son taighde agus taitnimh 1.12 saintearmaíocht a aithint agus a thuiscint i réimse éagsúla téacsanna agus seánraí scríbhneoireachta 1.13 difríochtaí idirthéacsúla a fhiosrú agus a phlé i réimse téacsanna

¹ Ní gá don chainteoir a chuid teanga a shimpliú ná a mhoilliú le go dtuigtear é

Labhairt	<p>1.14 téacsanna ó bhéal a chruthú agus a chur i láthair mar dhuine aonair agus/nó mar bhall de ghrúpa</p> <p>1.15 comhrá a fhorbairt agus smaointe pearsanta a leathnú amach ar réimse leathan ábhar</p> <p>1.16 focail a fhuaimniú go nádúrtha le tuin chruinn shothuigthe agus béim chuí</p> <p>1.17 Gaeilge shaibhir chruinn a úsáid (an teanga bheo agus leaganacha canúnacha teanga san áireamh) ag úsáid a chanúna féin, mar is cuí</p> <p>1.18 a stór focal pearsanta agus stór focal comhaimseartha ar ábhar ginearálta agus ábhar ar spéis leis féin a fhorbairt agus a shaibhriú</p>
Idirghníomhú cainte	<p>1.19 páirt ghníomhach a ghlacadh i gcomhráite (obair ghrúpa san áireamh) ag fiosrú, ag ceistiú agus ag forbairt tuairimí pearsanta agus ag freagairt go cuí le linn an chomhrá</p> <p>1.20 idirghníomhú go muiníneach agus go cuí i suíomhanna difriúla agus ar mhaithe le spriocanna éagsúla</p> <p>1.21 eolas, tuairimí agus dearchtaí a sheiceáil, a dheimhniú agus a mhalartú ag athinsint nó ag míniú mioneolais, mar is gá</p> <p>1.22 dearchtaí agus eolas ó fhoinsí éagsúla a thuairisciú agus a tharraingt le chéile</p> <p>1.23 smaointe a bhaineann le heispéiris phearsanta a mhíniú le samplaí agus/nó le hargóintí cuí chun dul i bhfeidhm ar dhuine</p> <p>1.24 cumarsáid ó bhéal a dhéanamh ag úsáid teicneolaíochtaí digiteacha</p> <p>1.25 déileáil le deacrachtaí tuisceana ar mhaithe le cumarsáid a choimeád sa siúl</p>
Scríobh	<p>1.26 téacsanna* pearsanta agus foirmeálta, cruthaitheacha agus ilmhódacha san áireamh, a chruthú i réimse de stíleanna, réimeanna teanga, ag úsáid teanga agus stór focal cuí agus tuiscint á léiriú ar lucht a léite</p> <p>1.27 úsáid sholúbtha, chruthaitheach, spraíúil a bhaint as an teanga</p> <p>1.28 úsáid a bhaint as scileanna eagarthóireachta mar chuid de phróiseas na scríbhneoireachta, dréachtú agus athdhréachtú san áireamh</p> <p>1.29 freagairt phearsanta do théacsanna* ag léiriú tuiscint chriticiúil ar stíl, ábhar, tuin, íomhánna an téacs</p> <p>1.30 gnásanna na scríbhneoireachta m.sh litriú, poncaíocht, a aithint agus a úsáid</p> <p>1.31 píosaí scríofa a chruthú agus a roinnt i bhformáidí éagsúla ag baint úsáide as teicneolaíochtaí digiteacha</p> <p>1.32 stíl scríbhneoireachta féin a fhorbairt ag baint úsáide as teanga chruinn, shaibhir (ag úsáid a chanúna féin, mar is cuí)</p>

* téacs/téascanna = Is féidir *téacs* a thabhairt ar gach toradh a bhíonn ar úsáid teanga: teanga labhartha, scríofa, físeach, nó ilmhódach. Féach an sainmhíniú ar lch 16.

Snáithe 2: Feasacht teanga agus chultúrtha

Forbhreathnú gairid ar an snáithe: Tá an scoláire ag sealbhú na Gaeilge i dtimpeallacht na teanga. Tugann sé cruinnúsáid agus saibhreas teanga faoi deara. Tuigeann sé cad is dea-úsáideoir teanga ann agus déanann sé iarracht bheith ar aon dul leis an úsáideoir sin a bhfuil teanga chruinn shaibhir aige. Déanann sé machnamh ar an gcaoi ar an gcaoi ina n-oibríonn an teanga chun míchruinneas a sheachaint. Toisc go bhfuil an teanga timpeall air, cuireann sé aithne mhaith ar bheochultúr na Gaeilge agus bíonn deiseanna aige an cultúr sin a inmheánú. Tuigeann sé dán na teanga agus fásann an meas a bhíonn aige ar an bpobal teanga, déanann sé comhionannú leis agus spreagann sé sin é leis an teanga a úsáid sa phobal teanga.

Gnéithe	Torthaí foghlama <i>Ba chóir go mbeadh ar chumas an scoláire</i>
Ag díriú ar theanga na Gaeilge mar chóras	2.1. ionchur saibhir cruinn a thabhairt faoi deara sna scileanna teanga uile agus eiseamláirí den dea-úsáid teanga a athúsáid 2.2. patrúin ghramadaí agus chomhréire na teanga a aithint agus a shealbhú 2.3. difríochtaí suntasacha gramadaí agus comhréire idir an Ghaeilge, an Béarla agus teangacha eile a thabhairt faoi deara chun míchruinneas trasteanga a sheachaint 2.4. an réim chuí teanga a úsáid don ócáid, spriocghrúpa nó cineál cumarsáide 2.5. earráidí pearsanta i labhairt agus i scríobh na teanga a thabhairt faoi deara agus a thuiscint agus machnamh a dhéanamh ar na cúiseanna leo 2.6. litriú agus poncaíocht chruinn a aithint agus a úsáid 2.7. saibhreas canúnach na Gaeilge ² a aithint agus idirdhealú a dhéanamh idir chanúintí na Gaeilge ag tabhairt difríochtaí foghraíochta agus leaganacha canúnacha faoi deara
Ag cothú feasachta i leith chultúr na teanga	2.8. gné(ithe) de chultúr na Gaeilge a roghnú agus taighde a dhéanamh uirthi agus í a chur i láthair ar shlí nuálach chruthaitheach 2.9. tionscnaimh/cuir i láthair ó bhéal a dhéanamh ar ghnéithe de bheochultúr ³ na Gaeilge
Ag cothú feasachta i leith an dátheangachais	2.10 tuiscint a léiriú ar a bhfuil i gceist le bheith ilteangach 2.11 cultúir theangacha neamhfhorleathana a fhiosrú agus comparáid a dhéanamh idir theangacha

² canúintí seachas a chanúint féin san áireamh, mar is cuí

³ gnéithe stairiúla agus gnéithe comhaimseartha cultúrtha araon a dhealaíonn cultúr na Gaeilge ó chultúir eile

Snáithe 3: Féinfheasacht an fhoghlaim

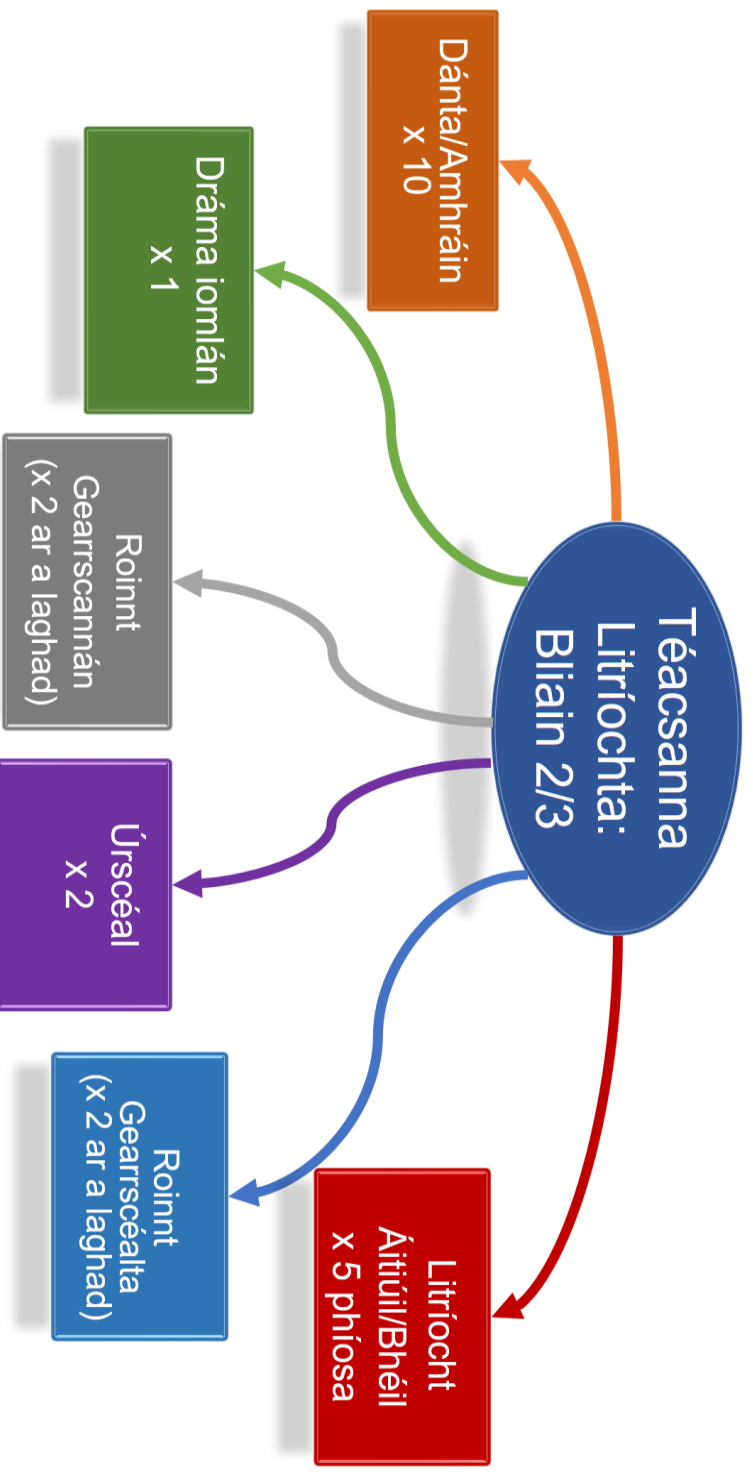
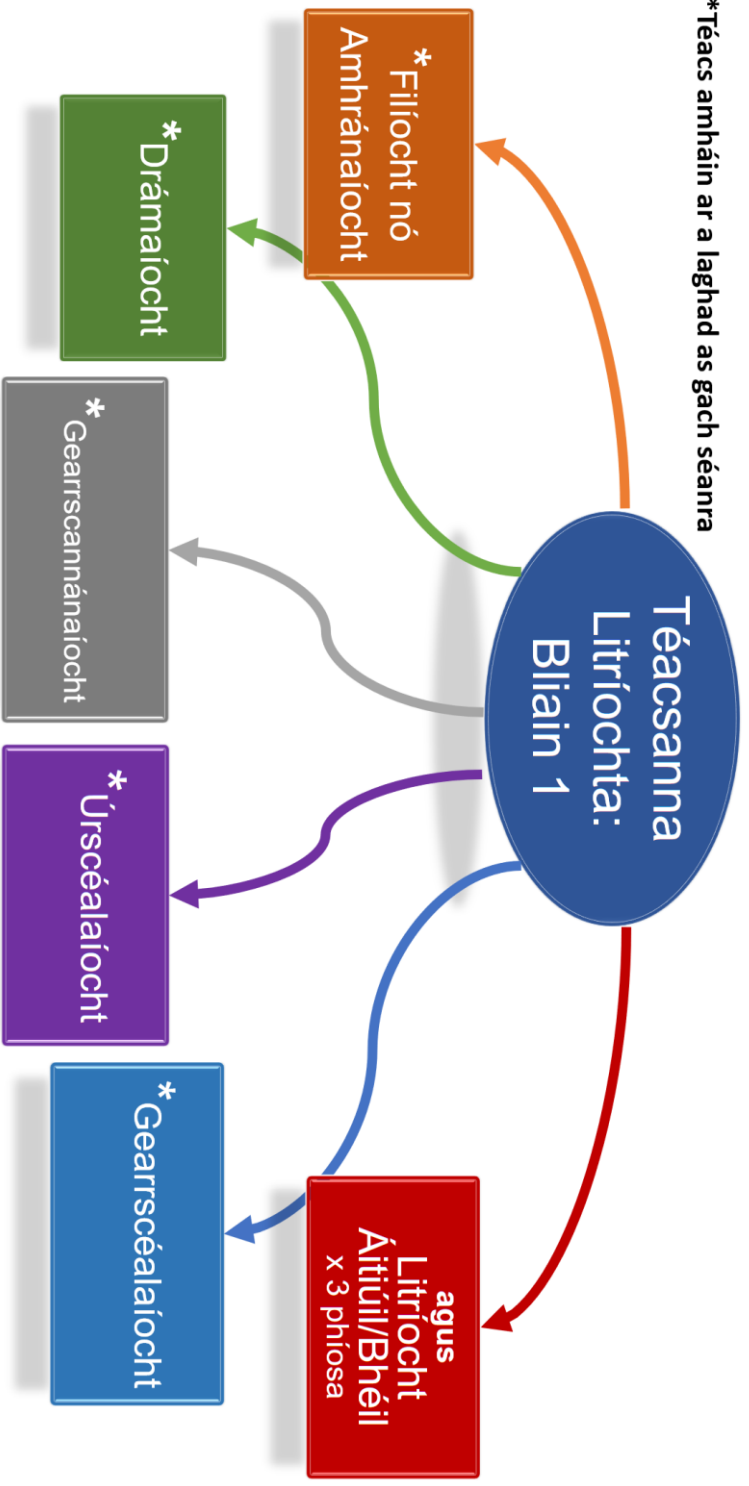
<p>Forbhreathnú gairid ar an snáithe: Díríonn an scoláire ar na tréithe aonair atá aige féin mar fhoghlaim teanga. Tuigeann sé conas straitéisí foghlama atá oiriúnach dó féin a úsáid. Tuigeann sé an spreagadh pearsanta atá aige i leith úsáid na teanga agus glacann sé úinéireacht pearsanta ar an teanga féin agus ar phróisis an sealbhú teanga.</p>	
Gnéithe	Torthaí foghlama <i>Ba chóir go mbeadh ar chumas an scoláire</i>
Ag cothú féintuisceana mar fhoghlaim teanga	<p>3.1 stíl pearsanta foghlama a aithint agus straitéisí foghlama pearsanta a fhorbairt chun sealbhú scileanna inaistrithe teanga a éascú</p> <p>3.2 déileáil go héifeachtach le haiseolas</p> <p>3.3 deiseanna úsáide teanga sa phobal teanga a thapú</p>
Ag forbairt na foghlama féinriair	<p>3.4 cinntí neamhspleácha a dhéanamh mar fhoghlaim</p> <p>3.5 féinmheasúnú a dhéanamh ar dhul chun cinn sna scileanna teanga ar fad</p> <p>3.6 aiseolas a roinnt le comhscoláirí ar an bhfoghlaim pearsanta sna scileanna teanga agus foghlama</p> <p>3.7 acmhainní teanga a úsáid (foclóirí, ríomhfhoclóirí, graiméir, seiceálaithe gramadaí agus litrithe, srl.) chun cruinneas agus saibhreas teanga a bhaint amach sa labhairt agus sa scríobh</p>
Ag forbairt tuisceana ar spreagadh pearsanta i leith na teanga	<p>3.8 tuisceant a léiriú ar a spreagadh pearsanta i leith úsáid na teanga sa phobal teanga**</p> <p>3.9 céimeanna a ghlacadh a léiríonn spreagadh pearsanta chun cur le cruinneas agus le saibhreas na teanga</p>

**pobal teanga = Pobal ina bhfuil an sprioc-teanga á labhairt mar ghnáth-theanga cumarsáide i réimse an teaghligh agus i réimsí lasmuigh de.

Seisiún 3: Na Cordaí agus na Foinn

*Téacs amháin ar a laghad as gach séanra

Ar thóir
eachtraíochta

Scoláire

Léarscáil

Múinteoir

spreagadh
treoir
tacaíocht
aiseolas
cur chuige comhtháite

Saibhreas
na Gaeilge

Draíocht na bhfocal

Forbairt
mhothúchánach

Siombalachas

Forbairt
na samhlaíochta /
cruthaitheachta

Forbairt smaointe

Léargas ar
an saol

Spreagthach
don chumarsáid

Léargas ar
nádúr na daonnachta

Ag baint taitnime as an
léitheoireacht

Scileanna
léirmheastacha

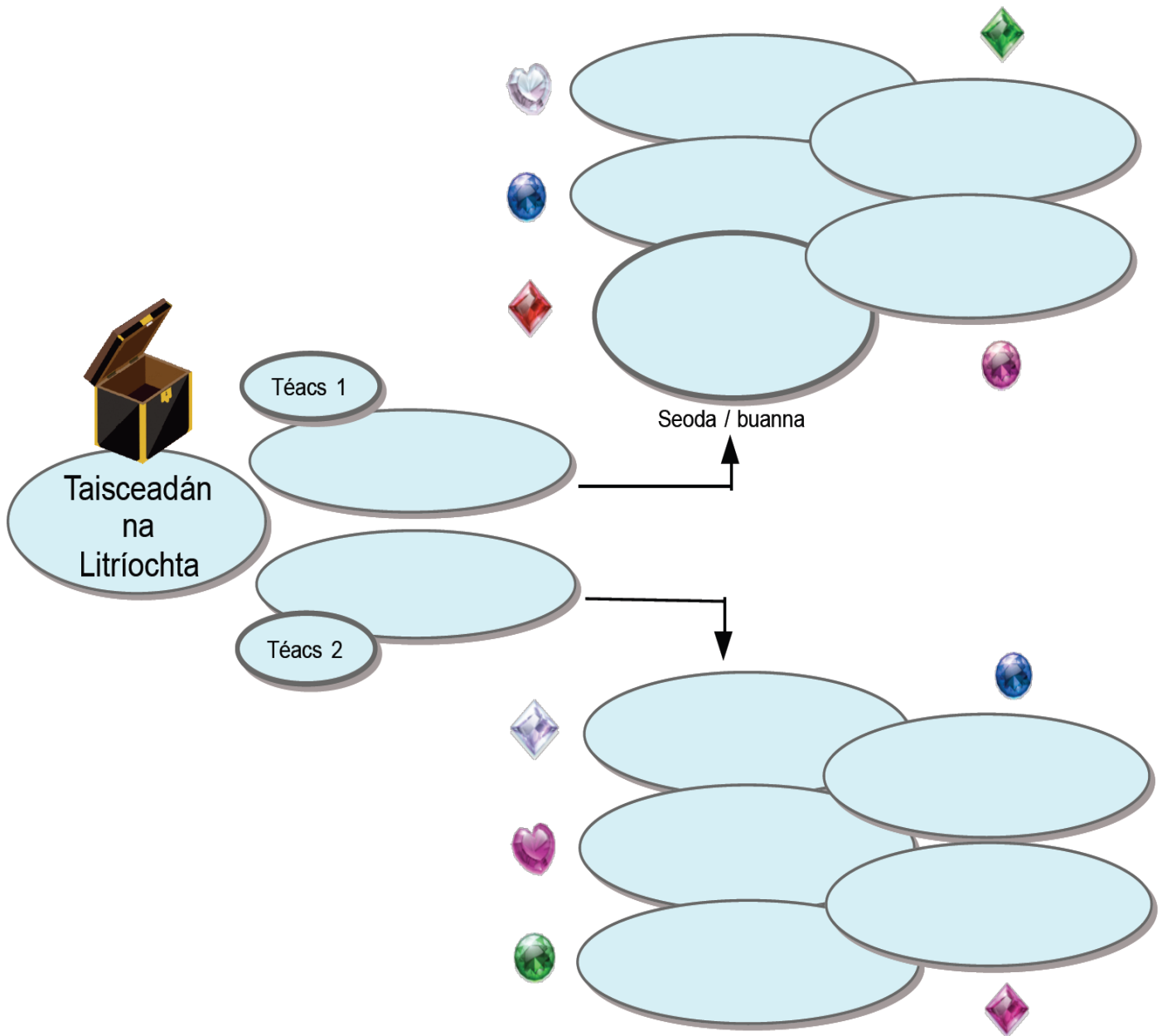
Taisceadán
na Litríochta

G.1

Taisceadán na Litríochta

Treoracha:

Le do pháirtí, tar éis daoibh iniúchadh a dhéanamh ar an suíomh idirlín a tugadh daoibh, roghnaigh dhá théacs litríochta (dán, amhrán, úrscéal, gearrscéal, dráma nó gearrscannán) a bheadh oiriúnach do scoláirí na Chéad Bhliana chun **eispéireas saibhir foghlama** a chur ar fáil dóibh. Líon isteach teideal agus buanna an téacs i ngach cás.

Acmhainní Litríochta

An Litríocht Áitiúil/Bhéil: Roinnt Foinsí

Cartlann Raidió na Gaeltachta	Cartlann TG4
Cnuasach Bhéaloideas Éireann	Dúchas
An Comhlachas Náisiúnta Drámaíochta	Ionad an Bhlascaoid
Oidhreacht Chorca Dhuibhne	Tionscadal Gréasáin Chéirníní Doegen

Sainmhíniú ar Théacs:

Is féidir téacs a thabhairt ar gach toradh a bhíonn ar úsáid teanga: teanga labhartha, scríofa, físeach, nó ilmhódach. Is éard is téacs ilmhódach ann ná téacs ina bhfuil teanga agus córais chumarsáide eile in éineacht, leithéidí téacs clóite, íomhánna, fuaim agus an teanga labhartha. Trí úsáid a bhaint as an sainmhíniú sin ar an bhfocal téacs féachtar le cuimsiú a dhéanamh ar an saibhreas agus ar an éagsúlacht atá riachtanach chun an scoláire a spreagadh, agus a mheas ar theanga a chothú. Ní mór tuiscint cheart a bheith ag an léitheoir ar an mbrí atá leis an bhfocal téacs chun ciall a bhaint as na torthaí foghlama i ngach gné agus i ngach snáithe. **Sampla:** Alt ó *NÓS* (www.nos.ie).

Sainmhíniú ar Théacs Litríochta:

Is éard is téacs litríochta ann ná téacs ina bhfuil léiriú ann ar bhail nó ar chúinsí an duine aonair, ar scéal a eascraíonn as mothúcháin, as taithí saoil, as cuimhní, as cruachas an staid dhaonna. Go minic bíonn léiriú ann ar fhantaisíocht, ar fhinscéalta, ar mhothúcháin, ar uafáis agus ar fhíseanna. Baineann saothair chruthaitheacha: scannáin, gearrscéalta, amhráin, drámaí, dánta, úrscéalta agus araile, le croí agus le haighe, le mothúcháin is le samhlaíocht. **Sampla:** Úrscéal, gearrscannán.

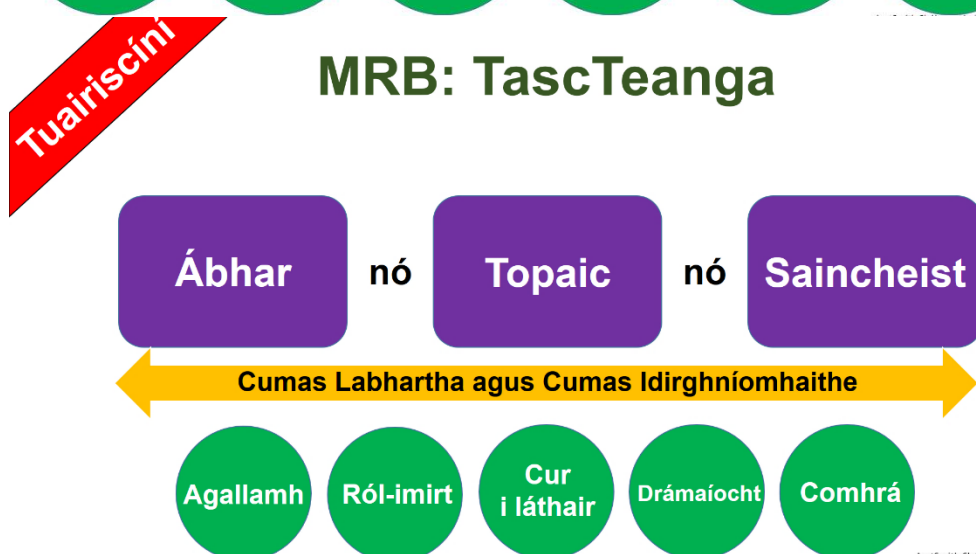
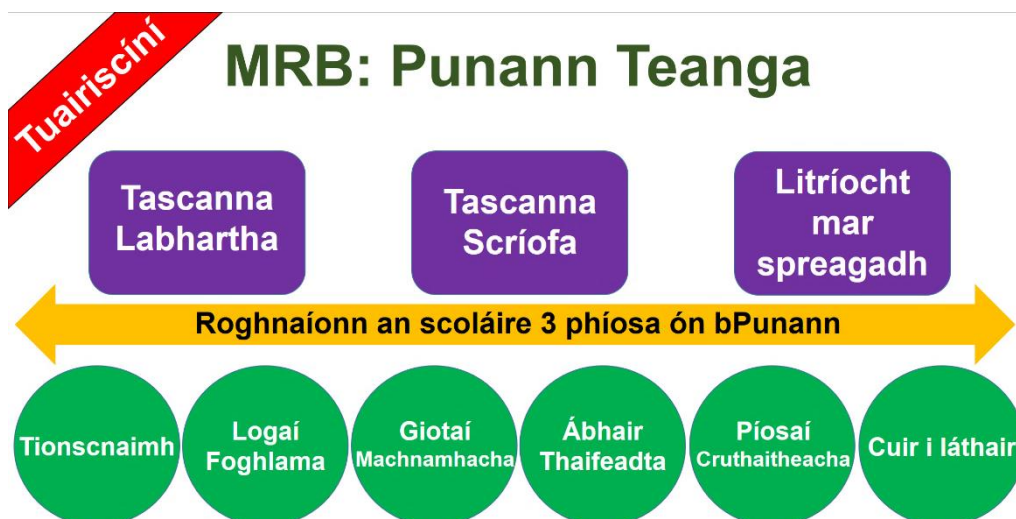
Measúnú

“Sa mheasúnú i nGaeilge na Sraithe Sóisearaí, tapófar an deis don scoláire a bheith ina rannpháirtí machnamhach agus gníomhach ina chuid foghlama féin agus an deis dá réir a bheith ag múinteoirí chun tacú leis sin.”

(*Sonraíocht Ghaeilge na Sraithe Sóisearaí*, lch 31)

Measúnú Rangbhunaithe (MRB)

- Beidh dhá mheasúnú rangbhunaithe i gceist le Gaeilge na Sraithe Sóisearaí.
- Bainfidh na measúnuithe go dlúth leis an ngnáthobair ranga.
- Trí na measúnuithe rangbhunaithe, forbróidh an scoláire a chuid eolais, tuisceana, scileanna agus luachanna, agus é ag baint amach na dtorthaí foghlama.
- Úsáidtear **Tuairiscíní** chun na MRBanna a mheas. Bainfear úsáid as na ráitis seo: *Ag teacht leis na hionchais / Os cionn na n-ionchas / Thar barr ar fad / Ionchais le baint amach fós*

An tSraith Shóisearach do Mhúinteoirí

10%

Tasc Measúnaithe

Tabharfaidh an scoláire faoi Thasc Measúnaithe tar éis an dara Measúnú Rangbhunaithe agus cuirfear é faoi bhráid Choimisiún na Scrúduithe Stáit lena mharcáil.

Cuimseoidh an Tasc Measúnaithe roinnt de na gnéithe seo a leanas nó gach ceann díobh:

- measúnú a dhéanamh ar eolas nó ar thuiscint nua a tháinig chun cinn trína thaithí ar an MRB
- machnamh a dhéanamh ar na scileanna a d'fhorbair sé, agus chun iad a úsáid i suíomhanna nach bhfuil mórán cleachtaidh aige orthu
- machnamh a dhéanamh ar an gcaoi ar athraigh a chóras luachanna trína thaithí ar an MRB

90%

An Scrúdú Deiridh

Deireadh na 3^ú Bliana

Páipéar
Ardleibhéil &
Páipéar
Gnáthleibhéil

2x
Uair

Ábhar /
Formáid
Inathraitheach

“...iarrfar ar an scoláire a chuid inniúlachtaí teanga a léiriú trí dhul i mbun tascanna difriúla teanga agus litríochta a éileoidh cumarsáid phearsanta idirghníomhach.”

Scileanna a ndéanfar measúnú orthu sa Scrúdú Deiridh

Inniúlacht/scil á tástáil	Ardleibhéal	Gnáthleibhéal
Éisteacht i gcomhthéacs	✓	✓
Léamh i gcomhthéacs	✓	✓
Tascanna ceapadóireachta cumarsáide	✓	✓
Freagairt phearsanta/chumarsáideach do théacsanna litríochta	✓	✓

Téarmaíocht a bhaineann leis an Measúnú

Athbhreithniú ar Fhoghlaim agus ar Mheasúnú Ábhair (ÁFMÁ)

Beidh na múinteoirí uile a mbeidh baint acu le teagasc agus measúnú na **MRBanna** rannpháirteach i gcruinnithe **Athbhreithniú ar Fhoghlaim agus ar Mheasúnú Ábhair (AFMÁna)**, áit a gcomhroinnfidh siad agus a bpléifidh siad samplaí dá gcuid measúnuithe ar obair scoláirí agus a dtiocfaidh siad ar thuiscint chomónta ar cháilíocht foghlaim scoláirí.

Critéir Ratha

Tá nasc idir Critéir Ratha agus **Intinní Foghlama**. An múinteoir agus/nó na scoláirí a chumann iad agus cuireann siad síos ar an gcuma a bheadh ar iarracht rathúil. Cuidíonn siad leis an múinteoir, agus leis an scoláire, breithiúnais a dhéanamh faoi cháilíocht foghlaim scoláirí.

Gnéithe Cáilíochta

Is ráitis iad Gnéithe Cáilíochta i sonraíochtaí ábhar nó gearrchúrsaí a chabhraíonn leis an múinteoir breithiúnais a dhéanamh ar cháilíocht obair scoláirí chun gráid ghnóthachtála a bhronnadh don teistiúchán.

Intinní Foghlama

Is ráiteas é Intinn Foghlama do cheacht, nó do shraith de cheachtanna, a chruthaíonn an múinteoir agus a chuireann síos go soiléir ar an méid gur mhaith leis an múinteoir a bheith ar eolas ag scoláirí, a thuigfidh siad nó a bheidh siad in ann a dhéanamh de thoradh gníomhaíochtaí foghlama agus teagaisc.

Measúnú Deireanach *(Scrúduithe stát-teistithe a mheastar go seachtrach)*

Tá sé seo an-chosúil leis an scrúdú a dhéanann scoláirí an 3^ú Bliain i Mí an Mheithimh faoi láthair ach tá roinnt athruithe ann mar sin féin. Tá na scrúduithe uile socraithe ag leibhéal comónta (seachas Gaeilge, Béarla agus Matamaitic ina bhfuil dhá leibhéal). Ní mhairfidh siad níos faide ná 2 uair a chloig agus ní bheidh níos mó ná 10 n-ábhar ann. Is é **Coimisiún na Scrúduithe Stáit (CSS)** a shocróidh agus a riarfaidh iad, a cheartóidh iad agus a thabharfaidh na torthaí. Déanfar iad a thaifead ag úsáid sraith ghrád. Eiseofar gráid shealadacha i Mí Mheán Fómhair ag deireadh an tríú bliain, mar a dhéantar faoi láthair, agus ina dhiaidh sin dearbhófar iad agus cuirfear iad isteach i **Próifíl Ghnóthachtála na Sraithe Sóisearaí (PGSS)**.

Measúnú Foirmitheach

Is Measúnú Foirmitheach a bhíonn i gceist nuair a úsáidtear modhanna foirmiúla nó neamhfhoirmiúla chun fianaise ar foghlaim a bhailiú le linn an phróisis foghlama agus úsáidtear iad chun teagasc a chur in oiriúint le haghaidh riachtanais na scoláirí. Ligeann an próiseas do mhúinteoirí agus scoláirí eolas a bhailiú ar dhul chun cinn scoláirí, agus oiriúnuithe a mholadh do chur chuige teagaisc an mhúinteora agus do chur chuige foghlama an scoláire. Baineann Measúnú chun Foghlama le gnéithe uile an mheasúnaithe fhoirmithigh ach bíonn fócas ar leith ann ar ról gníomhach a bheith ag an scoláire ina c(h)uid foghlama.

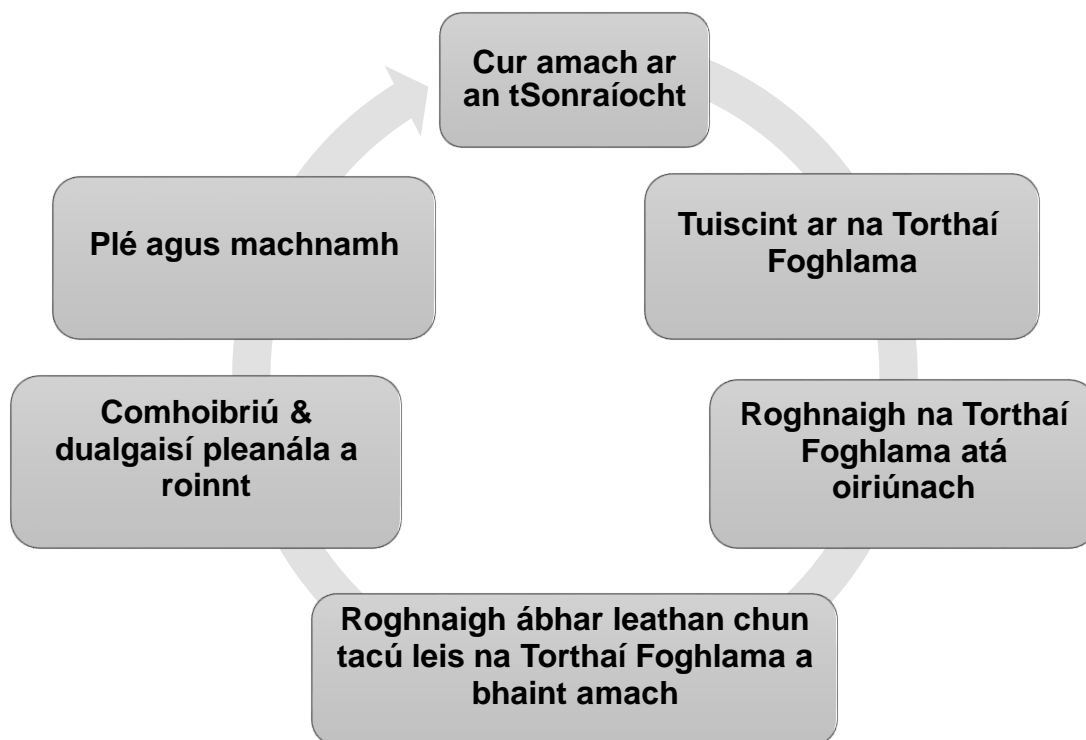
Ag Pleanáil don Fhoghlaim

Mar chuid den phróiseas pleanála ní mór na ceisteanna seo a fhiosrú roimh ré:

1. Cad atá mé ag iarraidh go bhfoghlaimeoidh siad? Cén fhoghlaim atá de dhíth orthu chun dul chun cinn a dhéanamh?
2. Cén acmhainní agus áiseanna a bheidh de dhíth orm?
3. Cén gníomhaíochtaí foghlama gur féidir liom/leo a chruthú a chuideodh leis an bhfoghlaim?
4. Conas is féidir liom monatóireacht a dhéanamh ar an dul chun cinn?
5. Conas is féidir leo a gcuid dul chun cinn ar an bhfoghlaim a mheas?
6. Cad iad na chéad chéimeanna eile san aonad seo?

Michael Absolum, *Clarity in the Classroom* (2010), lch 192

Ag Pleanáil mar Roinn

Plean Samplach

Ábhar an aonaid foghlama:	Saol an duine óig
Bliain/Téarma:	1 / 1
Fad an aonaid:	6 – 8 seachtaine

Na Torthaí Foghlama

Cumas Cumarsáide

Éisteacht:	1.4, 1.6
Léamh:	1.7
Labhairt:	1.16
Idirghníomhú:	1.20, 1.22
Scríobh:	1.27, 1.30

Feasacht Teanga agus Chultúrtha

Ag díriú ar theanga na Gaeilge mar chóras:
2.5, 2.6

Féinfheasacht mar Fhoghlaim

Ag forbairt na foghlama féinriair: 3.4, 3.7
Ag forbairt tuisciana ar spreagadh pearsanta i leith na teanga: 3.8

Deiseanna Foghlama & Measúnaithe

Plé oscailte/tobsmainteoireacht ar ábhar - saol an duine óig agus an t-eolas sin a bhailiú (m.sh.padlet.com).

Smaointí a fhorbairt trí cheisteanna a chumadh ag fiosrú an chineál saoil atá ag daoine óga an lae inniu.

Freagraí pearsanta a thabhairt ar cheisteanna agus taifead a dhéanamh orthu agus iad ag déanamh cur síos ar an saol atá acu féin, le béim ar na rudaí a dhéanann siad ó lá go lá.

Éisteacht le Gaeilge chruinn shaibhir agus a gcuid tuiscintí a léiriú tríd an obair bheirte. Frásaí/nathanna agus stór focal nua a aithint agus a scríobh, a phlé agus a fhiosrú chun cur lena stór focal pearsanta. Taifead a choinneáil an bhfoghlaim (loga foghlama scríofa/taifead béil/eile).

Cur síos scríofa a thabhairt ar an saol a bhí ag an duine óg fadó ag déanamh tagairt do charactair ó théacs nó ó réimse de théacsanna.

Athdhréachtú a dhéanamh ar cheisteanna a bhí cumtha acu agus iad a chur in oiriúint do chomhrá a bheadh acu le duine aosta ón gceantar/ón bpobal.

Úsáid a bhaint as acmhainní teanga oiriúnacha (mar shampla www.aistear.ie, www.focloir.ie, www.teanglann.ie) agus iad ag cur píosaí scríofa le chéile.

Comparáid a dhéanamh idir théacsanna ilmhódacha ar an ábhar agus úsáid a bhaint as an eolas a bhailítear chun a gconclúidí pearsanta ar an ábhar a bhaint amach.

Téacsanna/áiseanna féideartha don cheacht:

Amhrán: Deoraí Thír an Fhia. https://www.youtube.com/watch?v=tskaLh_-Cfo&list=RDU8dVY9hRaIA&index=7

Litríocht bhéil:

Dán: ‘Fear lasta lampaí – Gaillimh 1928’ le Máirtín Ó Díreáin; ‘An tobar’ le Cathal Ó Searcaigh; ‘Timpbriste’ le Louis De Paor.

Gearrscéal: ‘An Máistreás’ ón gcnuasach *Punk agus Scéalta Eile* le Ré Ó Laighléis/‘Spás’ le Mícheál Ó Ruairc.

Gearrscannán: *El Toro*. Stiúrthóir/Scríbhneoir: Tomás Seoighe. <http://www.thisisirishfilm.ie/shorts/el-toro>

Amhrán: Podchraolta RnaG *Ár mbealach fhéin:*

<https://www.youtube.com/watch?v=OlPTEOJ9eyk&index=4&list=PLV2oS06TPBuWR8f5I4ria4mZ1rdQNJSfw>

Naisc Úsáideacha:

Bileog Oibre: <http://tuairisc.ie/meascan-mearai-03-oifig-an-phriomhoide>

Cartlann Bhóthar na Léinse: Ag cur síos ar an saol i 1973

<http://www.rte.ie/radio/utills/radioplayer/rteradioweb.html#lrii=b17%5F10680223%5F1732%5F05%2D02%2D2017%5F>

‘Ar Scoil Arís’, clár reatha ar TG4 á chur i láthair ag Máirtín Davy Ó Coisdealbha: <http://www.tg4.ie/en/programmes/ar-scoil-aris/>

Teimpléad don Phleanáil

Ábhar an aonaid foghlama:

Bliain/Téarma:

Fad an aonaid:

Na Torthaí Foghlama

Cumas Cumarsáide

Feasacht Teanga agus
Chultúrtha

Féinfheasacht mar
Fhoghlaimeoir

Deiseanna Foghlama & Measúnaithe

Téacsanna/áiseanna don cheacht:

Machnamh ar an Teagasc agus ar an bhFoghlaim

Teimpléad don Phleanáil

Ábhar an aonaid foghlama:

Bliain/Téarma:

Fad an aonaid:

Na Torthaí Foghlama

Cumas Cumarsáide

Feasacht Teanga agus
Chultúrtha

Féinfheasacht mar
Fhoghlaim

Deiseanna Foghlama & Measúnaithe

Téacsanna/áiseanna don cheacht:

Machnamh ar an Teagasc agus ar an bhFoghlaim

Nótaí

Seirbhís Tacaíochta na Sraithe Sóisearaí do Mhúinteoirí (SSM)

Seirbhís Tacaíochta de chuid na Roinne Oideachais & Scileanna

Oifig Riaracháin:

Ionad Oideachais Mhuineacháin | Bóthar Ard Mhacha | Muineachán

Teil.: 047 74008

Oifig an Stiúrthóra:

BOOLM | Sráid an tSéipéil | Dún Dealgan

Teil.: 042 9364603

Suíomh Gréasáin :

www.jct.ie

@JCforTeachers

An tSraith Shóisearach do Mhúinteoirí

Junior **CYCLE**
for teachers